

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ

Επί του σχεδίου νόμου «περί προσωρινής κρατήσεως».

Προς την Βουλήν των Ελλήνων

Το πρόβλημα της προφυλάξεως έχει απασχολήσει και απασχολεί ιδίως τα τελευταία έτη τους θεωρητικούς και τους εφαρμοστάς του ποινικού νόμου εις όλόκληρον τόν κόσμον. Προς 20 ακόμη έτων έγινετο μία προσπάθεια εις τὰ δικαστήρια της Ν. Υόρκης διά τόν περιορισμόν του μεγάλου και άδικαιολογήτου άριθμού των προφυλάξεων ιδίως εις περιπτώσεις όπου τό δικαιώμενον πρόσωπον είχε τόσον άσφαλούς κοινωνικάς εάσεις ώστε δέν υπήρχε κίνδυνος νά έξαφανισθή ούτε νά διαπράξη νέα άδικήματα. Είς την προσπάθειαν αυτήν, πρωταρχικόν ρόλον έπαιξε τό Ίνστιτούτο VERA της Ν. Υόρκης, διά της συγκεντρώσεως στοιχείων τά όποία άπεδείκνυαν τό άσχεπον της προφυλάξεως του μεγαλύτερου άριθμού των κατηγορουμένων. Τα δεδομένα αυτά έδωσαν τροφήν και εις πολλάς χώρας νά προβληματισθούν και νά επανεξετάσουν τό θέμα της προφυλάξεως. Η Γαλλία τό 1977 προσέβη εις την ίδίαν έρευναν με την συνεργασίαν του Ίνστιτούτου VERA της Ν. Υόρκης.

Η ιδέα ότι ή προφυλάκις είναι κατά τό πλείστον άνώφελος αλλά και άδικαιολόγητος, δυναμένη νά καταστή ένίοτε και κατατροφική, άποτελεί πλέον παοιθήσιν εις τους άσχολουμένους με την επιστήμην και την εφαρμογήν του νόμου. Η προφυλάκις άποτελεί βαρείαν προσβολήν της άτομικής έλευθερίας ένός προσώπου τό όποιον κατά τεκμήριον θεωρείται άθώον, μέχρι της ύπό του άρμοδίου δικαστηρίου κηρύξεως της ένοχής και της καταδίκης του.

Τό Συμβούλιον της Εύρώπης άπηγορεύθη σοβαρώς από πολλά έτη με τό θέμα της προφυλάξεως, ή δέ συσταθείσα Έπιτροπή έξ έμπεριρογιωμόνων έξεπόνθησε προσφάτως ένα Σχέδιον Αποφάσεως τό όποιον περιέχει γενικάς αρχάς και συστάσεις προς τά κράτη-μέλη επί του θέματος της προφυλάξεως ή «προσωρινής κρατήσεως» («DETENTION PROVISOIRE»).

Είς τό Σχέδιον Αποφάσεως αυτό, ή «προσωρινή κράτησις» κατηγορουμένου πρέπει νά άποτελή έξαιρετικόν δικονομικόν μέτρον και νά επιβάλλεται μόνον όταν κρίνεται άπολύτως αναγκασίον προς άποτροπήν κινδύνου φυγής του κατηγορουμένου, προμποδίσεως του έργου της δικαιοσύνης, τελέσεως νέων έγκλημάτων ή, και άνεξαρτήτως των άνωτέρω προϋποθέσεων, εάν πρόκειται περί έξαιρετικώς σοβαράς πράξεως ή επικινδύνου άτόμου. Διά την λήψιν αποφάσεως περί προσωρινής κρατήσεως, πρέπει νά λαμβάνεσθαι ύπό όψιν ή προσωπικότης του δικαιώμενου προσώπου, τό ύψος της προβλεπόμενης ποινής κλπ. Αντί της προσωρινής κρατήσεως πρέπει ό δικαστής νά έχη

την εύχέρειαν νά επιβάλλη περιριστικούς όρους εις την διάρκεια του δικαιώμενου ή την παροχήν έγρηψεως.

Είς την χώραν μας, ή προφυλάκις είναι ύποχρεωτική διά τά καταγγέλλματα, άσχετως άν παρέχεται ή εύχέρεια της προσωρινής άπολύσεως του προφυλακισθέντος, αφού όμως ύποστή την περιπέτειαν της φυλάξεως. Διά τά πλητμμελήματα είναι δυνατόν, άλλ' εις την περιπτώσιν αυτήν, είναι γνωστόν ότι γίνεται κατάχρησις του μέτρου εκ μέρους των δικαστών, κατά τρόπον ώστε έν άτομον δικαιώμενον διά πλητμμελήμα, άκόμη και έξ άμελείας πραττόμενον, νά ύφίσταται την ήθελήν καταστροφικόν του έγκλεισμού εις τάς φυλάκας, άδικαιολογήτους δαπάνας, άποσπασιν από τόν οικουγενεσσόν και επαγγελματικόν του βίον, έστω και άν ουδεμίαν παρουσιάζει ένδειξιν επικινδυνότητος ή πάσεως φυγής ή διαπραξεως άλλων άδικημάτων.

Εν όψει των άνωτέρω και κατ' εφαρμογήν του άρθρου 6 του Συντάγματος, ήχούμεν εις την άπόφασιν της καταρτίσεως του παρόντος σχεδίου νόμου, διά του όποιου επιδιώκεται όφ' ένός μεν ή εύθυγράμμισις της νομοθεσίας μας με τάς συγχρόνους τάσεις της επιστήμης και της πρακτικής των άλλων χωρών, ιδίως των Εύρωπαϊκών των άνηκουσών εις τό Συμβούλιον της Εύρώπης του όποιου είναι μέλος ή Ελλάς και εις τάς Εύρωπαϊκάς Κοινότητας εις τάς όποίας επίκειται ή ένταξίς μας από της 1ης πρόσεχούς Ιανουαρίου, όφ' έτέρου δέ και ή ικανοποίησις της κατά τά τελευταία έτη ύποστηριζόμενης συναφεύς τάσεως και εις τόν Έλληνικόν χώρον από θεωρητικούς και εφαρμοστάς του νόμου.

Τό παρόν Σχέδιον Νόμου θεσπίζει τάς κατωτέρω βασικάς αρχάς:

1) Μεταβάλλει τόν όρον «προφυλάκις» εις τόν διεθνώς παραδεχόμενον και πλέον δόκιμον όρον «προσωρινή κράτησις» (DETENTION PROVISOIRE) διότι: ό όρος προφυλάκις άποτελεί έσφαλμένον χαρακτηρισμόν του θεσμού αυτού, αφού φαίνεται ως νά άποτελή πρόδρομον μιας όριστικής φυλάξεως, προδικαζόμενης ούτω της καταδίκης του προφυλακισθέντος, ένώ τό μέτρον τούτο επιδιώκει τόν περιορισμόν του δικαιώμενου, διά λόγους προληπτικούς.

2) Καθιστά δυνατόν την «προσωρινήν κράτησιν» επί παντός έγκλήματος, πλητμμελήματος ή καταγγέλλματος, διότι: εις άμφότερας τάς περιπτώσεις και άνεξαρτήτως του χαρακτηρισμού της πράξεως, τό άτομον είναι κατά τεκμήριον άθώον και ως εκ τούτου μόνον σοβαροί λόγοι άποχωρώντες δυνατόν νά δικαιολογήσουν τόν προσωρινόν έγκλεισμόν του εις τάς φυλάκας.

3) Περιορίζονται αι προϋποθέσεις εις τάς όποιάς θά επιτρέπεται ή προσωρινή κράτησις εις τάς άπολύτως αναγκαίας. Η ιδιότης του άλλουδαπού δέν θά άποτελή A PRIORI τεκμήριον επικινδυνότητος.

4) Θεσπίζονται περιοριστικοί όροι οι οποίοι: θά δύνανται να επιβάλλονται: αντί της προσωρινής κρατήσεως. Μεταξύ αυτών είναι: και η έγγραφος, περιορισμοί εις την διαβίωσιν του κατηγορουμένου, ως προς τον τόπον διαμονής του και τας συναναστροφάς του κλπ.

5) Εις πάσαν περιπτώσιν ο καθ' ου ή προσωρινή κράτησις ή οι περιοριστικοί όροι: θά έχη την ευχέρειαν προσφυγής εις την Ανακριτήν ή το Συμβούλιον και να ζητή την άρσιν ή την μεταβολήν των όρων. Αλλά και ο Ανακριτής αὐτεπαγγέλως θά επανεξετάζη την υπόθεσιν και θά δύναται να άρη ή μεταβάλλη την προσωρινήν κράτησιν ή τους περιοριστικούς όρους.

6) Καταργείται η διάταξις δια της οποίας επιτρέπεται η απαγόρευσις εξόδου από την χώραν δια διατάξεως του Εισαγγελέως-μόλις άσκηθῆ ή ποινική δίωξις κατ' άτομου. Του μέτρου τούτου έγινετο κατάργησις και κατέληξε να αποτελή μέσον ποινικής-εγκλητικής ή εκτίτατου δια της μεθόδου της μηνύσεως εις βάρος ενός άτομου, με αντικειμενικόν σκοπόν περισσότερον την παρεμπόδισιν της άναχωρήσεώς του εις τό εξωτερικόν και ολιγώτερον την δίωξίν του δι' εν υποτιθέμενον άδικημα.

Πλέον συγκεκριμένως:

Διά του άρθρου πρώτου αντικαθίστανται: τὰ άρθρα 282 έως 304 του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας τὰ όποια αναφέρονται εις την προφυλάκισιν.

Ούτω:

Εις τό νέον άρθρον 282 ορίζεται: ότι η «προσωρινή κράτησις» (καταργουμένου του όρου «προφυλάκισις») καθίσταται: δυνατική δι' όλα τὰ εγκλήματα και προσδιορίζονται περιοριστικώς αι προϋποθέσεις της προσωρινής κρατήσεως, αναφέρονται: δε ενδεικτικώς οι περιοριστικοί όροι, τους οποίους ο Ανακριτής ή το Συμβούλιον δύνανται να επιβάλλουν αντί της προσωρινής κρατήσεως.

Εις τό νέον άρθρον 283 προβλέπεται ότι ο Ανακριτής έχει τρεις δυνατότητας ενεργείας μετά την άπολογίαν του κατηγορουμένου και αι δυνατότητες αυται άπαριθμούνται: κατά σειράν προτεραιότητος, υπό την έννοιαν ότι: ο Ανακριτής θά εξετάση πρώτον την δυνατότητα να αφήση ελεύθερον τον κατηγορούμενον άνευ όρων, δεύτερον την αναγκαιότητα επιβολής περιοριστικών όρων και τελευταίον, εάν είναι: απολύτως αναγκαίον, την επιβολήν της προσωρινής κρατήσεως.

Εις τό νέον άρθρον 284 προβλέπεται η έκδοσις του εντάλματος προσωρινής κρατήσεως και ο έγκλεισμός του κατηγορουμένου εις τας φυλάκας, επαναλαμβανόμενης της ισχύουσης διατάξεως, με απαλείφιν όμως της παραγράφου 3 κατά την όποιαν ο ανακριτής δύναται: να άπαγορεύη την επικοινωνίαν του προφυλακισμένου άνευ άδειας αυτού. Η διάταξις αυτή εκρήθη ως υπερμέτρως αυστηρά και περιοριστική των δικαιωμάτων του κρατουμένου, δεθεμένου μάλιστα ότι: η επικοινωνία αυτού επιτρέπεται: κατά τον Σωφρονιστικόν Κώδικα μόνον με συγγενείς του, και υπό τους εν αυτώ όρους.

Εις τό νέον άρθρον 285 επαναλαμβάνεται η ισχύουσα διάταξις, προστίθεται: δε ότι: τό Συμβούλιον Πλημμελειοδικών δύναται: κατά την εξέτασιν της προσφυγής να άρη την προσωρινήν κράτησιν ή να αντικαταστήσῃ αυτήν δια περιοριστικών μέτρων.

Εις τό νέον άρθρον 286 προβλέπεται: τώσον η αὐτεπαγγέλως επανεξετάσις της υποθέσεως και η άρσις ή η αντικατάστασις του μέτρου της προσωρινής κρατήσεως ή περιοριστικών όρων, όσον και δι' αίτήσεως ή προσφυγής του καθ' ου τὰ μέτρα αυτά.

Εις τό νέον άρθρον 287 προβλέπονται: τὰ άνωτατα όρια της προσωρινής κρατήσεως μέσα εις τὰ πλαίσια του άρθρου 6 του Συντάγματος και κατ' αναλογίαν προς την ισχύουσαν διάταξιν.

Εις τό νέον άρθρον 288 προβλέπεται: η περίπτωσης της προσωρινής κρατήσεως επί σαρρέοντος κατ' ιδίαν ή κατ' εξακολούθησιν εγκλήματος, επαναλαμβανόμενης της ισχύουσας διατάξεως, κατ' αναλογίαν.

Εις τό νέον άρθρον 291 επαναλαμβάνεται: κατ' ούσίαν και κατ' αναλογίαν η ισχύουσα διάταξις περί αντικαταστάσεως της προσωρινής κρατήσεως μετά τό παραπειπτικόν βούλευμα.

Εις τό νέον άρθρον 296 αναφέρεται ο σκοπός των περιοριστικών όρων, επαναλαμβανόμενης της ισχύουσας περί του σκοπού της έγγραφος διατάξεως.

Εις τό νέον άρθρον 297 επαναλαμβάνεται η ισχύουσα διάταξις περί της διαδικασίας της έγγραφος και προστίθεται: εις τους τρόπους έγγραφος και η έγγραφική επιστολή, Τραπεζής.

Εις τό νέον άρθρον 298 επαναλαμβάνεται: κατ' ούσίαν και κατ' αναλογίαν η ισχύουσα διάταξις του άρθρου 300 του Κώδικος Ποιν. Δικονομίας, περί των λόγων αντικαταστάσεως των περιοριστικών όρων δια προσωρινής κρατήσεως, απαλειφόμενης της περ. (ε) ή όποια παρεπέμπει εις τό καταργούμενον άρθρον 292.

Εις τό νέον άρθρον 299 αναφέρονται αι υποχρεώσεις του άπολυμένου κατηγορουμένου να δηλώσῃ την κατοικίαν τω ή πάσαν μεταβολήν αυτής ως και τον διορισμόν αντικλήτου.

Εις τό νέον άρθρον 302 επαναλαμβάνεται η περί εκπτώσεως της έγγραφος ισχύουσα διάταξις.

Εις τό νέον άρθρον 303 τό όποσον αναφέρεται εις την άποδοσιν της έγγραφος, επαναλαμβάνεται η ισχύουσα διάταξις, ή όποια όμως καθίσταται ευμενεστέρα διότι: επί άποπτώσεως του κατηγορουμένου δεν επέρχεται: κατάπτωσης της έγγραφος εάν είχε παραβιάσει τους περιοριστικούς όρους του άρθρου 302 παρ. 1, απαλειφόμενης δια του νέου άρθρου της παραπομπής εις τό άρθρον αυτό.

Εις τό νέον άρθρον 304 προβλέπεται ο πλειστηριασμός των ενεχυριασθέντων επί καταπτώσεως της έγγραφος, επαναλαμβανόμενης της ισχύουσας διατάξεως.

Διά του δευτέρου άρθρου καταργούνται: τὰ άρθρα 290, 292, 293, 294, 295, 300 και 301 του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας, του περιεχομένου αυτών καλυπτομένου υπό του νέου άρθρου 286 του Κώδικος Ποινικής Δικονομίας.

Το άρθρον τρίτον του σχεδίου νόμου, περιέχει: γενικήν διάταξιν δυνάμει της οποίας ο όρος «προφυλάκισις» αντικαθίσταται: δια του όρου «προσωρινή κράτησις» όπουδήποτε της νομοθεσίας.

Το άρθρον τέταρτον του σχεδίου τροποποιεί την περ. β' του άρθρου 2 του Ν. 2475/1920 «περί μεταναστεύσεως και άποδημίας», ως αυτή αντικατεστάθη δια του Ν.Δ. 3707 1957 έτσι: ώστε εφεξής παύει η δυνατότης του εισαγγελέως να άπαγορεύη την εξέσιν εκ της χώρας επί πλημμελειώτων, άμα τῆ άσκήσει ποινικής δίωξεως και διατηρείται: αυτή μόνον επί κακούργημάτων. Περαιτέρω και δια μειζώνων εξασφαλίσιν του καθ' ου η διάταξις δια του άρθρου τούτου ορίζεται: ότι απαιτείται η εντός 15 ημερών επικύρωσις της άπαγορευτικής διατάξεως υπό του αρμοδίου Συμβουλίου Πλημμελειοδικών άλλως ή εν λόγω διάταξις αποβάλλει: αυτοδικαίως την ισχύν της.

Ταύτα σχολούνται: δια του κατὰ τ' άνωτέρω σχεδίου νόμου, τό όποσον υποβάλλομεν εις την Βουλήν και παρακαλούμεν δια την ψήφισίν του.

Εν Αθήναις τῆ 15 Σεπτεμβρίου 1980

Ο Υπουργός Δικαιοσύνης
Γ. ΣΤΑΜΑΤΗΣ